

EMLEKÉZÉS ROTH GYULÁRA

DR. HILLER ISTVÁN

Negyedszázada halt meg *Roth Gyula* professzorunk. Azóta egy új erdészgeneráció nőtt fel. Így jogos lehet idéznünk emlékét.

1873. szeptember 26-án született Sopronban, polgári családból. Édesanyja *Hackstock Emília*, asztalos leánya, apja pék, cukrász. Középiskolai tanulmányait szülővárosában, Sopronban, az evangélikus líceumban végezte, majd itt tett érettségi vizsgát.

A város festői szépségű környezete, hegyes, erdős vidéke, jól ápolt fenyvesei és lombos erdei mély benyomásokat tettek rá, és egyben megkönnyítették pályaválasztását. Katonai önkéntesi évét érettségi vizsgája után töltötte le, tisztí vizsgával zárva, tartalékos hadnagy rangban. 1893-ban iratkozott be Selmechányán az Erdészeti és Bányászati Főiskolára, ahol jeles eredménnyel végezte el az erdőmérnöki szakot 1896-ban. Megemlítendő érdekesség, hogy 43 vizsgaeredménye 37 jeles és 6 jó osztályzatból állt.

Két évi gyakorlat után, 1898-ban tette le Budapesten az erdészeti államvizsgát és kítüntetéses oklevelet szerzett. Gyakorlati éveit követően, még további két esztendő-t töltött el az államerdészet szolgálatában Lugoson, az erdőigazgatóság mellé rendelt erdőrendezőszéknél.

1900-ban Roth Gyulát áthelyezték Görgényszentimrére, az erdőöri szakiskolához. Ez jelentős momentum életében, mivel a szakiskolához kapcsolt külső erdészeti kísérleti állomás vitte közelebb az erdészeti kutatásügyhöz.

A szakoktatáson kívül munkája számos területre kiterjedt, így az építkezésre, vadgazdaságra, tudományos kutatásokra, konkrétan: kopárok fásítására, külföldi fafajok telepítésére, meghonosítására. Ez utóbbi tanulmányozása céljából fél évi, külföldi tanulmányúton is részt vett, így alkalma nyílt több európai állam erdészeti is jól megismerni. 1904-ben áthelyezték *Vadas Jenő* szorgalmazására Selmechányára, az erdészeti kísérleti állomás központjába. Itt foglalkozott az erdő-állományok ápolásával, a természetes és mesterséges felújítás kérdéseivel, vetőmagvizsgálattal, az erdei fmagvak származásával és öröklődésével, vadtenyésztéssel, vadkárok elleni védekezéssel. Tevékenységét jellemezte, hogy elméleti tanulmányai mellett gyakorlati vizsgálatokat is végzett. 1918-ban, a már akkor is nagy tekintélyű m. kir. erdőtanácsos terjedelmes tanulmányt írt a főiskola székhelyének kérdésében. Ez a kérdés akkoriban szenvedélyes vitákat váltott ki.

Az I. világháború kitörésével önként bevonult, majd az orosz harctérre való szállítás közben a parancsnokság visszarendelte, s utóbb a műszaki tüzérség felügyelőjének megbízásából Szerbiába, Bosznia-Hercegovinába, Montenegróba küldték. Ezen küldetésének célja is volt, hogy a fenyőfélék gyantacsapolását megszervezze és vezesse, ami a hadsereg számára rendkívüli fontossággal bírt, és egyben nélkülözhetetlen volt. Így három ízben töltött hosszabb időt a Balkán országokban.

A háború végével, a trianoni békeszerződés következményeként, a kormány áthelyezte a főiskolát a kutatóintézettel együtt Sopronba. Így Roth Gyula ismét szülővárosába került, ahol *Vadas Jenő* betegsége idején, őt helyettesítette a tanszéken és a kutatóintézetben. *Vadas Jenő* halála után pedig, 1923-ban, az erdőművelés-, vad- és halgazdaságtani tanszék vezetésével bízták meg. 1924-ben vállalta a kutatóintézet vezetését.

1926-ban megindította a háborús évek miatt szünetelő „Erdészeti Kísérletek” című folyóiratot, és így egyben lehetőséget nyitott a nemzetközi csereviziony megteremtésére erdészeti tudományos téren. Így elsőként a Szovjetunióval is. A kutatóintézet adjunktusaként számtalan nemzetközi erdészeti kongresszuson vett részt, és ezeken előadásokat is tartott. Így 1907-ben Württembergben az V. kongresszuson, majd a VI.-on 1910-ben Belgiumban, a nemzetközi erdészeti kongresszuson Párizsban, 1913-ban. Részt vett a Bécsben tartott VIII. nemzetközi mezőgazdasági kongresszuson, 1906-ban. Felmérhetetlen munkával és lankadatlan lelkesedéssel munkálkodott az 1914-ben hazánkban tartandó nemzetközi kongresszus szervezésében, ennek megtartását azonban az I. világháború megakadályozta.

1929-ben, az újjáalakult nemzetközi szövetség stockholmi, VII. kongresszusán. alelnökké választották. Még ennél is nagyobb megtiszteltetés érte három évvel később, mikor a Nancy-ban tartott VIII. kongresszuson mint elnök vehetett részt. 1936-ban ezen minőségben szervezte a IX. kongresszust Magyarországon.

Ezután a változások éve következtek az intézet életében. Személyzetét áthelyezések útján leépítették és ezzel az intézet munkáját akadályozták. Ilyen körülmények között Róth Gyula nem vállalhatta tovább a felelőséget, így 1940-ben lemondott. Lelekedése és munkája azonban nem tört meg, továbbra is szolgálta a magyar erdészeti kutatás ügyét. 1949-ben az újjáalakított Erdészeti Tudományos Intézettel együttműködésben a szálaló erdőgazdaság kérdéseivel foglalkozott. Az Országos Erdészeti Egyesület szálalóerdő-munkabizottságának elnöke és felelőse volt, mely beosztásában élete végéig tevékenyen dolgozott.

Fáradhatatlan szakmai működése élete egészében megoszlott az erdészeti kutatás-ügy és az oktatás között. Lankadatlan kutatói munkája mellett, 1922-től 1947-ig, az erdőművelési tanszék vezetője volt.

Mint egyetemi tanár, 1944-ben nyugalomba vonult, meghívott előadóként azonban továbbra is ellátta a tanszék teendőit. A hal- és vadgazdaságtant még a későbbi évek során is előadta. Céljai voltak, hogy hallgatóit a magyar erdőművelésre oktassa, és hogy az erdőművelés fejlesztésének súlypontját a korszerű erdőnevelés és a természetes felújítás széles körű bevezetésére irányítsa.

Korábban hasznos szokás és tény volt az egyetemi évkönyvek megjelentetése. A felszabadulás előtt 1943-ban jelent meg utoljára hagyományos formájában és terjedelmében a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Évkönyve. Ez tartalmazza az oktatók és más dolgozók tudományos és társadalmi tevékenységét is. Bár a címek, rangok és megfogalmazások is az akkori kornak megfelelően cikornyásak és manapság már furcsák is, jól mutatják egy-egy ember egyéniségét, tevékenységét, életét. Róth Gyuláról a következőket olvashatjuk:

„Roth Gyula okl. erdőmérnök, az erdőművelés, vad- és halgazdaságtan ny. r. tanára, a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola erdőmérnöki osztályának az 1923/24. és 1924/25. tanévekben volt dékánja, a M. Kir. József Nádor Műgyetem bánya-, kohó- és erdőmérnöki karának az 1937/38. tanévben volt dékánja, az Alföldi Erdőtelepítési Szaktanács és az Országos Felsőoktatási Tanács tagja, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat választmányi tagja, a M. Kir. Erdészeti Kutatóintézet volt vezetője, a Magyar Ornithológusok Szövetségének alelnöke, az Országos Erdészeti Egyesület, az Országos Természetvédelmi Tanács, a Tisza-jobbparti Vármegyék Erdészeti Egyesülete és a Magyar Mérnök- és Építész Egylet választmányi tagja, a Soproni Magyar Szövetség alapító tagja, az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetségének volt elnöke, a finn Metsätieteellinen Seura tiszteletbeli tagja, a II. o. polgári hadi érdemkereszt és a finn Fehér Rózsa-rend középkeresztjének tulajdonosa. Főiskolai rk. tanárrá kinevezetett 1922. március 1-én, főiskolai r. tanárrá 1922. december 23-án, egyetemi ny. r. tanárrá 1934. július 18-án.”

Felismerve az emberi beavatkozásnak az erdő életére, növekedésére való, alapvető hatását, minden erejével, tetteivel, szóban és írásban és kísérleteinek gyakorlati eredményeivel hirdette az erdőnevelés minőségi és mennyiségi növedéfkösző hatását, a tarvágások felszámolását és a felújítógázásokra való áttérést.

Gyakorta humorral fűszerezte rendkívüli előadásait, melyeket hallgatói mindenkor nagy érdeklődéssel fogadtak. Tanait, kutatási eredményeit, megállapításait és megfigyeléseit nemcsak az egyetemi katedráról hirdette, hanem az országot járva, gyakorlati szakemberek között is. Minden gyűlésen, tanulmányúton felszólalt, számtalan előadást tartott és tanulmányt írt, amelyeknek zöme az említett célokat szolgálta. Okfejtései, útmutatásai annál inkább megragadták hallgatóságának a figyelmét, minél találóbbak és érdekesebbek voltak mondanivalói, melyeket szép magyarsággal, élvezetes stílusban adott elő. Az előadásnak igaz művésze volt.

1952-ben elnyerte a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora címet, majd 1954-ben a *Munka Érdemrend* arany fokozatával tüntették ki. 1955-ben az állam a *Kossuth-díj II. fokozatát* adományozta Roth Gyulának. Nemzetközi elismerését számtalan kongresszusi meghívása és ezeken betöltött tisztségei jól példázzák, kiemelném ezek közül tiszteletbeli tagságát a finn erdészeti egyesületnél, mint a finn *Fehér Rózsa-rend* birtokosát.

Az élete során felmerülő erdészeti probléma csaknem mindegyikével foglalkozott az erdészeti kutatás és az erdőművelés tárgykörében. Minden esetben megalapozott véleménnyel nyilatkozott. Behatóan foglalkozott az erdőgazdaság tudományos és gyakorlati oldalával. Fáradtságot nem ismerve törekedett arra, hogy az elmélet minél hathatósabb támogatást nyújtson és irányt mutasson a gyakorlatnak. Hosszú, tevékeny élete során sok kutatási problémával foglalkozott, amelyek valamennyien fontos célkitűzést szolgálták, és végeredményben a magyar erdőgazdálkodás fejlődését mozdították elő. A következőkben megemlítenék néhányat ezek közül.

Már kutatómunkájának első éveiben kezdett foglalkozni a fafajok magszármazási kérdéseivel, mint az akkori erdészeti kutatás sokat vitatott problémájával, ami azonban napjainkban is aktuális. Számtalan kísérletsorozatot állított be különböző helyeken és különböző fafajokkal. Sokat foglalkozott továbbá a külföldi fafajok meghonosításával. Selmechányán, Szabédon új arborétumokat telepített, fejlesztette a gödöllői homoki arborétumot és az ország több helyén is telepített kisebb területeken egzótákat, így a soproni erdőkben is.

Főbb kutatói munkássága a már említett három fontos témából tevődött össze: az erdőnevelésből, a természetes felújításból és a száraló erdőgazdálkodás vizsgálataiból és kimunkálásából. Hazánkban ő ismerte fel elsőknek mindhárom probléma sürgős szükségességét és nagy gyakorlati jelentőségét. Nevéhez fűződik a Roth-féle osztályozás, mely a javafák akkori, új osztályozási rendszere volt, valamint a Roth-féle vonalas felújítás, mely fontos szerephez jutott nemcsak hazánkban, hanem több európai ország erdőgazdaságában is.

Kutatómunkáját nehezítette, hogy kemény harcot kellett vívnia a konzervatív erdészekkel, fakitermelőkkel, erdőbirtokosokkal szemben az új eszmék, rendszerek elfogadtatása érdekében. E kemény harc ellenére, fáradhatatlanul hirdette az újat, a jobbat, a többet ígérő, többet igénylő, de ugyanakkor biztosabb jövőt szolgáló, modernebb gazdálkodási módszereket. Soha nem fáradt el. Soha nem ismert lehetlent. Tisztában volt azonban vele, hogy bármily meggyőzőek is elvei, érvei előadásában, mindenki részéről elfogadottabb egy tanulságos példa. Ezt szem előtt tartva igyekezett mindenkor hallgatóságát ily módon megnyerni.

Róth Gyula vizsgálatainak, kutatásainak és kísérleteinek az eredményeit igen gazdag irodalmi tevékenység követte. Tudományos publikációinak száma megközelelti a 200-at. Legtöbb munkája az erdőművelés témájából került ki, főképpen a három nagy kutatási körből, de vannak más irányúak is. Ezek közül csak néhányat említenék, így a vadászatot, az alföldfásítást, az erdőhasználatot, az erdővédelmet, az erdőgazdaság-politikát, meteorológiát. Tudományos cikkei mellett készített számos opponensi, lektori és egyéb szakvéleményt. Irodalmi tevékenységének legkiemelkedőbb műve az 1935-ben megjelent, kétkötetes Erdőműveléstan volt, melyben e témát a kor legmagasabb tudományos színvonalán tárgyalta. Nyugalomba vonulása után írta meg III. kötetét „A magyar erdőművelés különleges feladatai” címmel. Ez magába foglalja a hazai és az összes hasznosítható külföldi irodalmat.

Életrajzából kitűnik, hogy igen nagy súlyt helyezett a nemzetközi kapcsolatok minél tágabb körű bővítésére és a már meglévő kapcsolatok ápolására. Önmaga is tevékenyen részt vállalt ez irányban, főképpen szakirodalmi tevékenységgel. Számos külföldi folyóiratnak volt munkatársa és egyben tudósítója.

88 éves korában, 1961. január 7-én halt meg Róth Gyula professzor, a kedves Gyuszi bácsi. Emlékét sok minden őrzi. Így hagyatéka, amely az Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtárában feldolgozás alatt áll, a róla szóló megjelenést és megjelenő írások, emlékezések és a szívekben megmaradó emlékek. Olyan sokoldalú ember volt, hogy barátai, ismerősei, tanítványai sokféle emléket őriznek róla, vele kapcsolatban. Magam, mint kezdő könyvtáros ismerhettem meg az egyetemen. A könyvtárt gyakran látogatta. Már nagyon ráncos volt az arca, fizikai vagy szellemi fáradtságnak azonban nem volt nyoma. Már jóval nyolcvan fölött volt ekkortájt. Egy alkalommal — nem akartam hinni a szememnek — velem szemben biciklizett fel az Alsó-Löver utcán, a sínek utáni emelkedőn sem szállt le hazáig...

A bükkmakk tárolása. A bükkmakk-tárolás eltérő irodalmi adatai arra készítették a wageningeni magvizsgáló intézetet, hogy kísérletet állítson be: két, egymást követő év két friss magmintáját (A és B), 18—20 °C-os, 50—60% rel. páratartalmú légáramban szikkasztották. Az A minta 17,4%-ról 8,2%-ra, a B minta 22,5%-ról 10,1%-ra szikkadt. A szikkasztás után mindkét mintát 12 hónapig —10 °C-on tárolták. A csiráztatási eredmények azt mutatták, hogy a B minta mélyebb nyugalomba merült.

30—60 hónapos hűtőtárolás után is mindkét mintha semmit vagy alig veszített csirázási erélyéből.

Eredmény: a szárító légáram hőmérséklete 10—20 °C legyen, de ne magasabb! A légáram rel. páratartalma szikkasztáskor 50—60% legyen.

(Deutsche Baumschule, 1986/4., ref.: Gurisatti G.)